

Wypoczynek i rekreacja aspekty sanitarno-higieniczne

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Słupsku

Higiena Dzieci i Młodzieży

Przepisy prawne:

Ustawa z dnia 14 marca 1985 r.
o Państwowej Inspekcji
Sanitarnej
(Dz.U. z 2024 r. poz. 416,
z późn. zm.);

Ustawa z dnia 7 września 1991 r.
o systemie oświaty (Dz. U.
z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.);

Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r.
o bezpieczeństwie osób
przebywających na obszarach
wodnych (Dz. U. z 2023 r.
poz. 714);

Rozporządzenie Ministra
Edukacji Narodowej z dnia
30 marca 2016 r.
w sprawie wypoczynku dzieci
i młodzieży (Dz. U. z 2016 r.
poz. 452, z późn. zm.);

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r.
Prawo wodne (Dz. U. z 2025 r.
poz. 960, z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Sportu
i Turystyki z dnia 26 października
2017 r. w sprawie ogłoszenia
obiektów hotelarskich i innych
obiektów, w których są
świadczone usługi hotelarskie
(Dz. U. z 2017 r. poz. 2166).

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Definicja wypoczynku:

Art. 92a ustawy o systemie oświaty

Ilekcją w art. 92b–92t i art. 96a jest mowa o wypoczynku, należy przez to rozumieć wypoczynek organizowany dla dzieci i młodzieży w celach rekreacyjnych lub regeneracji sił fizycznych i psychicznych, połączony ze szkoleniem lub pogłębianiem wiedzy, rozwijaniem zainteresowań, uzdolnień lub kompetencji społecznych dzieci i młodzieży, trwający nieprzerwanie co najmniej 2 dni, w czasie ferii letnich i zimowych oraz wiosennej i zimowej przerwy świątecznej, w kraju lub za granicą, w szczególności w formie kolonii, półkolonii, zimowiska, obozu i biwaku.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Podmioty uprawnione do organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży

Art. 92c ust. 1 ustawy o systemie oświaty

Organizatorami wypoczynku mogą być:

- 1) szkoły i placówki;
- 2) przedsiębiorcy wpisani do rejestru organizatorów turystyki i pośredników turystycznych, o którym mowa w art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2211, z późn. zm.);
- 3) osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, inne niż wymienione w pkt 1 i 2, organizujące wypoczynek w celu:
  - a) niezarobkowym albo
  - b) zarobkowym, jeżeli organizowany wypoczynek nie stanowi imprezy turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Organizator wypoczynku zapewnia wg ustawy o systemie oświaty:

- **bezpieczne i higieniczne warunki wypoczynku**, w szczególności organizuje wypoczynek w obiekcie lub na terenie spełniającym wymagania ochrony przeciwpożarowej, ochrony środowiska, oraz **warunki higieniczno-sanitarne**, a w przypadku udziału dzieci i młodzieży niepełnosprawnej – organizuje wypoczynek w obiekcie lub na terenie dostosowanym do potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności uczestników wypoczynku (art. 92c ust. 2 pkt 1);

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

- ▶ dostęp do opieki medycznej w ramach świadczeń opieki zdrowotnej udzielanej na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, z późn. zm.) lub na podstawie umowy zawartej z lekarzem, pielęgniarką lub ratownikiem medycznym (art. 92c ust. 2 pkt 3);
- ▶ żywienie zgodne z zasadami higieny żywienia określonymi w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r. poz. 1448, z późn. zm.), (art. 92c ust. 2 pkt 5);
- ▶ bezpieczne korzystanie z wyznaczonego obszaru wodnego zgodnie z ustawią z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 714), (art. 92c ust. 2 pkt 6);
- ▶ bezpieczne przebywanie w górach oraz na zorganizowanych terenach narciarskich zgodnie z ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz. U. z 2023 r., poz. 1154), (art. 92c ust. 2 pkt 7).

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Do obowiązków kierownika wypoczynku należy:

- kierowanie wypoczynkiem;
- opracowywanie planu pracy oraz rozkładu dnia podczas wypoczynku i kontrola ich realizacji;
- ustalenie i przydzielenie szczegółowego zakresu czynności wychowawcom wypoczynku, trenerom i instruktorom sportu, rekreacji, animacji kulturalno-oświatowej, lektorom języka i innym osobom prowadzącym zajęcia podczas wypoczynku;
- kontrola wykonywania obowiązków;
- zapewnienie uczestnikom wypoczynku właściwej opieki od momentu przejęcia ich od rodziców do czasu ponownego przekazania rodzicom; w przypadku pełnoletnich uczestników wypoczynku – z miejsca i do miejsca zbiórek wyznaczonych przez organizatora;
- **nadzór i przestrzeganie bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku;**
- zapewnienie uczestnikom wypoczynku korzystanie wyłącznie z wyznaczonych obszarów wodnych, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 714) w obecności ratownika wodnego i wychowawcy wypoczynku;
- zapewnienie zróżnicowanej diety uczestnikom wypoczynku;
- przekazanie organizatorowi wypoczynku niezwłocznie po zakończeniu wypoczynku dziennika zajęć i kart kwalifikacyjnych;

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Do obowiązków wychowawcy wypoczynku należy:

- zapoznanie się z kartami kwalifikacyjnymi uczestników wypoczynku;
- poinformowanie kierownika wypoczynku o specjalnych potrzebach uczestników wypoczynku;
- prowadzenie dziennika zajęć realizowanych podczas wypoczynku;
- opracowywanie planu pracy uczestników wypoczynku zorganizowanych w grupę;
- organizowanie zajęć zgodnie z rozkładem dnia;
- realizacja programu;
- **sprawowanie opieki nad uczestnikami wypoczynku zorganizowanego w grupę w zakresie higieny, zdrowia, wyżywienia oraz innych czynności opiekuńczych;**
- **zapewnienie uczestnikom wypoczynku, we współpracy z ratownikiem wodnym, opieki w czasie korzystania z wyznaczonych obszarów wodnych, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych;**
- prowadzenie innych zajęć zleconych przez kierownika wypoczynku.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Zadaniem kuratorów oświaty jest sprawna koordynacja organizacji wycieczek, wspomaganie organizatorów w prawidłowej organizacji wycieczek oraz pełnienie nadzoru nad organizacją wycieczek we współpracy ze **służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo sanitarno-higieniczne** i ochronę przeciwpożarową.

Bezpośredni nadzór nad wycieczkami organizowanymi w kraju pełni kurator oświaty, **współpracując z państwowym inspektorem sanitarnym** i komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej, właściwymi ze względu na miejsce lokalizacji wycieczki.

KO Gdańsk

CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI

Baza wypoczynku

- ▶ Na stronie www.wypoczynek.men.gov.pl znajduje się specjalnie utworzona tzw. baza wypoczynku. Dzięki niej w łatwy i szybki sposób rodzice mogą sprawdzić m.in. wiarygodność organizatora wypoczynku. Organizator wypoczynku (kolonii, obozu) musi zgłosić wyjazd do właściwego (ze względu na siedzibę organizatora) kuratora oświaty. Dzięki temu wizytatorzy mogą kontrolować miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży. Podobne kontrole może przeprowadzić straż pożarna i **państwowa inspekcja sanitarna**, każdy organ w swoim zakresie merytorycznym.

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI

Państwowa Inspekcja Sanitarna kontroluje następujące obszary:

- dokonanie procedur rejestracyjnych wycieczki (zgłoszenie do właściwego Kuratora Oświaty);
- spełnienie wymogów sanitarno-technicznych budynku w zakresie: wysokości i powierzchni pomieszczeń mieszkalnych, wyposażenia technicznego (bieżąca zimna i ciepła woda, sposobu odprowadzania ścieków), mikroklimatu pomieszczeń (wentylacja, wietrzenie, temperatura), standardów dostępności do urządzeń sanitarnych;
- wyposażenia pomieszczeń mieszkalnych;
- opieki medycznej i stanu zdrowia uczestników podczas wycieczki;
- warunków uprawiania sportu i rekreacji oraz możliwości bezpiecznego korzystania z kąpieliska;
- bieżącego stanu sanitarno-higieniczno–porządkowego i stanu sanitarno-technicznego obiektu;
- sposobu i ogólnych warunków żywienia.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Rozróżnia się następujące formy wypoczynku:

- ▶ wypoczynek w obiekcie hotelowym lub innym obiekcie, w którym są świadczone usługi hotelarskie;

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

- wypoczynek w obiekcie używanym okazjonalnie do wypoczynku (np. szkoły);
- w miejscu zamieszkania (półkolonie);
- obozy pod namiotami ze stałą infrastrukturą bądź bez stałej infrastruktury.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Obozy pod namiotami – bez stałej infrastruktury

Wypoczynek dzieci i młodzieży prowadzony metodą harcerską w formie stacjonarnych obozów pod namiotami, bez stałej infrastruktury realizowany jest między innymi poprzez samodzielne działania uczestników obozu, w szczególności zaś:

- samodzielne przygotowanie i spożywanie posiłków w warunkach polowych;
- budowę, utrzymanie i rozbiórkę tymczasowej infrastruktury obozowej, w tym kuchennej i sanitarnej (kuchnie polowe, latryny, umywalnie, itp.);
- własnoręczne wykonanie elementów wyposażenia obozowego (prycze, półki, wieszaki, stoły, ławki, itp.);
- utrzymanie porządku na terenie obozu.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Zalecenia ogólne:

- ▶ Przed rozpoczęciem obozu zaleca się konsultację z właściwym terenowo państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym;
- ▶ Obóz powinien być zlokalizowany z dala od obiektów uciążliwych dla otoczenia oraz z dala od wód zalewowych;
- ▶ Wielkość terenu powinna umożliwić swobodne rozbiście obozu z należytym przestrzennym rozmieszczeniem części mieszkalnej, sanitarnej, kuchni;
- ▶ W przypadku lokalizacji obozu przy zbiorniku wodnym, który będzie wykorzystywany do kąpieli, organizator powinien zapewnić, iż kąpiel uczestników będzie odbywać się w kąpielisku lub miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli;
- ▶ Przed rozpoczęciem obozu (zalecane 21 dni) należy: ustalić sposób zaopatrzenia w wodę, z tym, że termin badania wody ustala się z PPIS, ustalić w uzgodnieniu z wydziałem ochrony środowiska urzędu gminy sposób postępowania z odpadami stałymi oraz z ściekami, w szczególności segregacji, przechowywania na terenie obozu, usuwania i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zgłosić kuratorowi oświaty zamiar wypoczynku, uzyskać ocenę inspektora sanitarnego o przydatności wody do kąpieli lub przydatności wody w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Bezpieczeństwo żywności i żywienia

- Osoby mające kontakt z żywnością w szczególności przygotowujące posiłki lub transportujące żywność, powinny być zdrowe, a ich stan zdrowia potwierdzony aktualnym orzeczeniem lekarskim;
- Obóz należy zaopatrywać w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi spełniającą wymagania Ministra Zdrowia z dnia 22 maja 2026 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2026 r., poz. 748);
- Część żywieniowa obozu obejmuje: magazyn żywnościowy, punkt obierania warzyw i ziemniaków (w tym miejsce do wyparzania jaj), punkt przygotowywania posiłków, zadaszoną kuchnię i jadalnię, zmywalnie naczyń kuchennych i stołowych, wydzielone miejsce dla osób pracujących w kuchni wyposażone w wieszaki na odzież, stanowisko do mycia rąk, mydło dezynfekujące, ręczniki jednorazowe, apteczkę pierwszej pomocy;
- Magazyn żywności powinien zapewniać higieniczne przechowywanie żywności, w sposób pozwalający na uniknięcie ryzyka jej zanieczyszczenia. Musi być suchy, przewiewny, w miarę możliwości chłodny oraz wyposażony w odpowiedni sprzęt: półki, podstawki pod worki itp.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

- Wszystkie produkty znajdujące się w magazynie powinny być wyraźnie oznakowane, zabezpieczone przed dostępem owadów i szkodników;
- Żywność, a szczególnie mięso, wędliny, tłuszcze należy przechowywać w warunkach i temperaturach wskazanej przez producenta środków spożywczych;
- Urządzenia, sprzęt i inne wyposażenie, z którym styka się żywność, muszą być:
  - utrzymane w dobrym stanie technicznym, aby zminimalizować ryzyko zanieczyszczenia żywności;
  - wykonane z materiałów, które umożliwiają utrzymanie ich w czystości oraz, jeżeli jest to niezbędne, ich dezynfekcję;
  - zainstalowane w taki sposób, aby umożliwiały odpowiednie czyszczenie otoczenia;
- Posiłki i potrawy powinny być przygotowane w miarę możliwości bezpośrednio przed spożyciem, z ograniczeniem czasu ich przechowywania. Surówki warzywne powinny zostać przygotowane bezpośrednio przed spożyciem, po dokładnym oczyszczeniu i umyciu warzyw.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Urządzenia sanitarne obozu i dbałość o higienę

- W obozie należy zapewnić właściwą lokalizację, urządzenie i stan higieniczny obiektów sanitarnych tzn. umywalni, ustępów, latryn, pojemników na śmieci.
- Uczestnicy obozu powinni mieć zapewnione warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym dostęp do ciepłej wody;
- Zabronione jest mycie się w naturalnych zbiornikach wodnych lub ciekach wodnych. Dopuszczalne jest mycie się wodą czerpaną z naturalnych zbiorników wodnych lub cieków wodnych, pod warunkiem stosowania higienicznych środków ulegających biodegradacji oraz odprowadzenie wody zużytej do mycia do wydzielonych dołów chłonnych;
- Umywalnia powinna być zadaszona i osłonięta od wiatru oraz powinna zapewniać intymność czynności higienicznych;
- Umywalnie powinny być wyposażone w: odpowiednią liczbę miednic lub kranów, pojemniki z przykryciem na zużyte opatrunki i środki higieniczne, wieszaki na ubranie, podest lub podłogę dla myjących się, środki myjąco-dezynfekujące ulegające biodegradacji, szczotki do mycia miednic;
- Latryny należy budować na uboczu, w miejscach osłoniętych, na terenie suchym, po stronie zawietrznej w stosunku do obozu. Odległość od obozu powinna wynosić, co najmniej 70 m;
- Latryna powinna być zadaszona, mieć mocną obudowę, wysokość siedzenia dostosowaną do wzrostu uczestników, dół zabezpieczony przed wpadnięciem. Przy latrynie powinien znajdować się: piasek lub ziemia do przesypywania i łopata, papier toaletowy, stanowisko do umycia rąk zaopatrzone w wodę.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Gospodarka odpadami

- Obóz powinien być wyposażony w pojemniki (kontenery) do czasowego gromadzenia odpadów komunalnych, dostarczone przez podmiot, z którym organizator obozu zawarł umowę o usuwaniu odpadów. Za odpady komunalne rozumie się odpady, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwie domowym;
- Pojemniki (kontenery) powinny być utrzymane w odpowiednim stanie sanitarnym i porządkowym;
- Pojemniki (kontenery) służące do czasowego gromadzenia odpadów stałych, należy sytuować w odległości przynajmniej 20 m od części mieszkalnej, kuchni, punktu pobierania wody i kąpieliska, w miejscu umożliwiającym łatwy wywóz. Pojemniki na odpady należy zabezpieczyć przed dostępem zwierząt;
- Gospodarkę odpadami płynnymi i stałymi obozu należy zorganizować w sposób określony w porozumieniu z wydziałem ochrony środowiska urzędu gminy.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Część mieszkalna obozu

- Składa się z namiotów mieszkalnych i użytkowych. Dopuszcza się używanie, zamiast namiotów zadaszonych i osłoniętych konstrukcji służących do noclegu, budowanych przez uczestników obozu;
- Namioty należy ustawiać w miejscach bezpiecznych, suchych, osłoniętych od wiatru, umożliwiających swobodny odpływ wód opadowych. Odległość między namiotami powinna umożliwiać swobodne przejście. Sąsiadujące namioty nie mogą być połączone wspólnymi linami;
- Przy urządzaniu namiotu i korzystaniu z nich należy przestrzegać następujących zasad:
  - w namiocie powinna mieszkać taka liczba osób, by zachować wymagania sanitarne i zdrowotne, a w szczególności, aby mogła zostać zachowana odpowiednia wymiana powietrza;
  - kanadyjki, łóżka polowe, prycze lub inne miejsca do spania należy ustawić z zachowaniem swobodnego dostępu dla każdej osoby przynajmniej z jednej strony;

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

- namioty mieszkalne bezpodłogowe powinny być wyposażone w wieszaki na ubrania i ręczniki oraz półki na plecaki (torby), przybory toaletowe i obuwie;
- zabronione jest przechowywanie rzeczy bezpośrednio na ziemi, wieszania ich na taśmach przymocowanych do płacht namiotowych lub na linkach namiotowych;
- mokrych rzeczy nie wolno przechowywać wraz z suchymi – należy zapewnić możliwość suszenia poprzez urządzenie suszarni;
- namioty należy codziennie wietrzyć, podwijając ich poły;

- W przypadku korzystania z małych namiotów zabronione jest układanie pościeli bezpośrednio na ziemi. Należy spać na materacach, w szczególności pneumatycznych lub podgumowanych, albo na matach turystycznych.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Kąpieliska i miejsca wykorzystywane do kąpieli

Usytuowanie kąpieliska lub miejsca wykorzystywanego do kąpieli powinno spełniać następujące wymogi:

- w jeziorach i rzekach wyznaczone miejsce o dnie twardym, piaszczystym, nie zarośniętym;
- brzeg powinien być łatwo dostępny, łagodnie opadający, w miarę możliwości nadający się do plażowania;
- głębokość wody musi być dostosowana do przekroczenia wzrostu uczestników obozu, w części dla osób nie umiejących pływać do 50 cm, w części dla osób umiejących pływać nie może przekraczać 1,5 m;
- długość kąpieliska powinna wynosić nie więcej niż 50 cm;
- wskazane jest urządzenie pomostu;
- wyposażone w odpowiedni sprzęt ratowniczy;
- kąpieliska nie wolno urządzać w stawach, częściach jezior porośniętych szuwarami, o mulistym dnie, oraz w wodach płynących szybciej niż 1 m/s;
- kąpiel organizowana może być tylko pod opieką ratownika zgodnie z obowiązującym regulaminem kąpieli.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

Opieka medyczna

- ▶ Uczestnikom obozu należy zapewnić dostęp do opieki medycznej. Zapewnienie opieki medycznej polega na stworzeniu warunków do szybkiego udzielania fachowej pomocy medycznej w razie potrzeby;
- ▶ Organizator wypoczynku ocenia konieczność zapewnienia w miejscu wypoczynku obecności osoby mogącej udzielić świadczeń zdrowotnych, posiadającej wymagane kwalifikacje potwierdzone odpowiednimi dokumentami (np. lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny), biorąc w szczególności pod uwagę odległość od zakładu opieki zdrowotnej (przychodni, szpitala);
- ▶ Do obowiązków osób udzielających świadczeń zdrowotnych należy prowadzenie dokumentacji medycznej;
- ▶ Wszyscy wychowawcy (instruktorzy) powinni być przeszkoleni w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej;
- ▶ Komendant obozu zapewnia możliwość izolowania i opieki nad osobami podejrzanymi o choroby zakaźne.

**CHRONIMY ZDROWIE
Z MYŚLĄ O PRZYSZŁOŚCI**

